

Eiere og organisering av kraftsektoren

5

Eiere og eierformer

Energiverkene

Statnett SF

5.1 Eiere og eierformer

Kommunene og fylkeskommunene eier om lag 57 prosent av produksjonskapasiteten i landet. Staten eier om lag 30 prosent, og private selskaper om lag 13 prosent.

Staten eier store deler av sentralnett. I tillegg eier private selskaper, fylker og kommuner noe sentralnett. Sentralnettets utstrekning er skissert i vedlegg 5. Kommuner og fylkeskommuner eier det meste av regional- og distribusjonsnettene.

Aksjeselskap er den viktigste selskapsformen, og de senere år er mange energiverk blitt omdannet fra kommunale bedrifter til aksjeselskap. Vel 70 prosent av alle energiverk er nå organisert som aksjeselskap.

En årsak til at mange selskaper velger aksjeselskap som selskapsform er at energilovforskriften krever at omsetningskonsesjonær fører regnskap etter regnskapsloven. I et aksjeselskap har eieren også mulighet til å begrense sitt økonomiske ansvar. Eieren er ansvarlig for den innskutte aksjekapitalen, men ikke for gjeld som selskapet måtte ha. I (fylkes)kommunale bedrifter er eierne uansett ansvarlige for all virksomhet i bedriften, også gjelden.

Statens eierskap til sentralnett forvaltes gjennom statsforetaket (SF) Statnett, og eierskapet til kraftproduksjon forvaltes gjennom statsforetaket Statkraft. Organisering som statsforetak innebærer blant annet at staten er ansvarlig for selskapets gjeld og at ingen andre enn staten kan være eiere.

Stadig flere selskap organiseres som konsern. Om lag 41 prosent av alle konsesjonærer er organisert i en konsernstruktur. Vel halvparten av morselskapene har selv konsesjonspliktig virksomhet, mens de resterende er rene holdingselskaper.

Per juni 1999 er det totalt 51 konsern med til sammen 112 datterselskap. Datterselskap som skal drive konsesjonspliktig virksomhet må ha egen konsesjon. Økningen i antall konsesjonærer de senere årene skyldes konserndannelser.

Til sammen er det 340 energiverk i Norge. Av disse er 257 helt eller delvis kommunalt eid. 64 av selskapene har kun private eiere. Om lag halvparten av disse er rene omsetningsselskaper, jfr avsnitt 5.2.4.

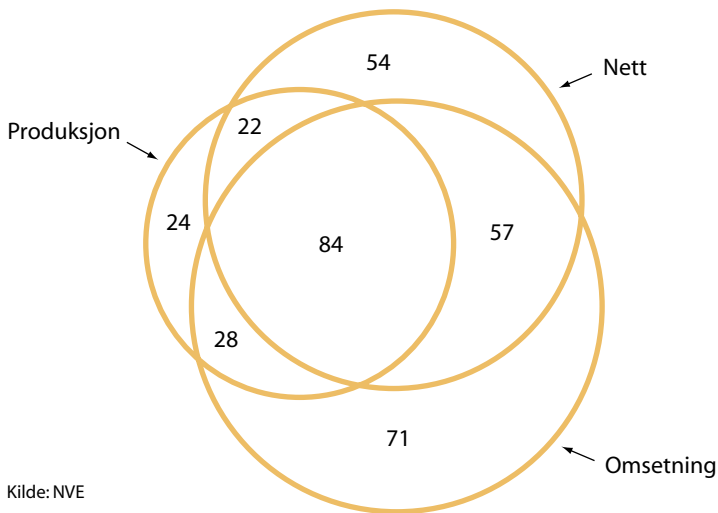
5.2 Energiverkene

Det finnes mange forskjellige typer energiverk. Omfanget av energiverkenes aktiviteter varierer mye når det gjelder produksjon, omsetning og overføring. Forskjellige betegnelser er produksjonsverk, nettselskap, vertikalt integrerte verk og industriverk. I tillegg er det etablert selskaper som bare driver med kjøp av kraft for videresalg til sluttbrukere og energiverk, samt

selskaper som driver megling og formidling av kraftkontrakter. Alle som skal levere og omsette elektrisk energi, eller som kan stå i en eller annen form for monopolsituasjon (nettvirksomhet) må ha omsetningskonsesjon, jfr avsnitt 4.3.4.

Figur 5.1 viser antall energiverk med omsetningskonsesjon fordelt på ulike former for virksomhet per 25. august 1999. Sirklene som overlapper hverandre illustrerer i hvor stor grad energiverkene driver ulike former for virksomhet. Fra figuren ser en for eksempel at det er 84 selskaper som driver både produksjon, omsetning og nettvirksomhet, og at 54 selskaper driver bare nettvirksomhet. Totalt er det 340 energiverk som har omsetningskonsesjon.¹

Figur 5.1 Energiverk etter virksomhet

5.2.1 Produksjonsselskap

Det er i dag totalt 158 selskaper som driver kraftproduksjon i Norge. Av disse er det 24 selskaper som driver kun produksjon. Med en midlere produksjon på nærmere 34 TWh per år er Statkraft SF den klart største produsenten. De andre produksjonsselskapene er relativt små. Tabell 5.1 viser de 10 største kraftprodusentene per 1. januar 1999. De 10 største kraftprodusentene disponerer i underkant av to tredjedeler av total midlere produksjonskapasitet, og har installert omtrent den samme andelen av total effekt.

¹ Kommuner som videregjeler konsesjonskraft til energiverk hvor de ikke har eierandeler, og selskaper som har konsesjon med forenklede vilkår er ikke inkludert (industriverk).

Tabell 5.1

De 10 største kraftprodusentene per 1. januar 1999

<i>Produksjonsselskap</i>	<i>Middel produksjon(GWh)</i>	<i>Andel pst.</i>	<i>Installert effekt (MW)</i>	<i>Andel pst.</i>
Statkraft SF	33 828	30,4	8 736	32,0
Oslo Energi Produksjon AS	6 912	6,2	2 098	7,7
BKK Produksjon AS	5 911	5,3	1 500	5,5
Lyse Energi AS	5 061	4,5	1 484	5,4
Norsk Hydro Produksjon AS	4 479	4,0	804	2,9
Trondheim Energiverk AS	2 922	2,6	725	2,7
Hafslund ASA	2 653	2,4	545	2,0
Vest-Agder Energiverk	2 547	2,3	614	2,2
Kraftlaget Opplandskraft	2 462	2,2	522	1,9
SKK AS	2 432	2,2	581	2,1

Kilde: NVE

Av de 158 kraftprodusentene er 109 organisert som aksjeselskaper. De fleste selskapene er eid av fylkeskommuner og kommuner. Ofte eier flere kommuner kraftselskaper i fellesskap.

Mange av de privateide produksjonsselskapene er industriverk som i all hovedsak produserer kraft til egen industrivirksomhet. Disse selskapene har omsetningskonsesjon etter forenklete vilkår. I 1996 var det 27 industriverk i landet. Selskapsformen er aksjeselskap.

5.2.2. Nettselskap

Et nettselskap kan eie lokalnett, regionalnett eller sentralnett. Totalt er det 217 selskaper som har nettvirksomhet på ett eller flere nivå. 54 av selskapene er rene nettselskaper. De øvrige selskapene driver i tillegg til nett også produksjon og/eller omsetningsvirksomhet, jfr figur 5.1. De fleste nettselskapene er helt eller delvis eid av en eller flere kommuner. Statnett SF, som har ca. 80 prosent av inntektsrammen i sentralnettet, er eid av staten.

134 av de 217 selskapene som driver nettvirksomhet er organisert som aksjeselskap (AS og ASA), 26 som andelslag og 33 som kommunale, fylkeskommunale eller interkommunale bedrifter.

Tabell 5.2 viser de 10 største nettselskapene og distribusjonsdelen av vertikalt integrerte verk per 31. desember 1998 fordelt etter sluttlevering og antall kunder.

Tabell 5.2

De 10 største nettselskapene per 31. desember 1998

<i>Nettselskap</i>	<i>Antall kunder</i>	<i>Salg (GWh)</i>
Viken Energinett AS	303 726	8 552
BKK Distribusjon AS	128 719	3 349
Østfold Energi AS ¹⁾	88 642	2 144
Trondheim Energiverk AS ²⁾	83 119	2 216
Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk	74 412	1 991
Energiselskapet Asker og Bærum Nett AS ³⁾	72 183	2 282
Troms Kraft Nett AS	60 439	1 947
Vest-Agder Energiverk ⁴⁾	57 402	1 353
Stavanger Energi AS ⁵⁾	55 825	1 983
SKK Nett AS	53 304	1 449

Kilde: NVE

¹⁾ Nå Østfold Energi Nett AS, som følge av konserndannelse

²⁾ Nå Trondheim Energiverk Nett AS, som følge av konserndannelse

³⁾ Nå EAB Nett AS, som følge av konserndannelse

⁴⁾ Nå Vest-Agder Energi Nett AS, som følge av konserndannelse

⁵⁾ Nå en del av Lyse Nett AS, som følge av fusjon

5.2.3 Vertikalt integrerte verk

Vertikalt integrerte verk eier både lokale nett og kraftproduksjon. På samme måte som nettselskapene selger de kraft til sluttbrukere i det området der de har fordelingsnett. Ofte konkurrerer de også om kunder i andre energiverks områder. Det er totalt 163 selskap som driver både konkurranseutsatt virksomhet (produksjon og/eller omsetning) og nettvirksomhet. Av disse driver 84 selskaper både produksjon, omsetning og nettvirksomhet. 88 er organisert som aksjeselskap.

Gjennom konserndannelser oppstår nye former for vertikal integrering. For eksempel ved at rene nettselskapene er organisert under konsern hvor det er produksjon og omsetning i andre datterselskaper.

5.2.4 Omsetningsselskap

Omsetningsselskap kjøper kraft i markedet for videresalg, i all hovedsak til sluttbrukere. Dette tilsvarer i stor grad omsetningsvirksomheten i de tradisjonelle distribusjonsselskapene. Totalt er det 240 selskaper som driver kraftomsetning, 71 av disse selskapene har omsetning som eneste virksomhet. Omsetningsselskapene er dels eid av energiverk, dels av private aktører. Selskapene er organisert som aksjeselskap.

5.2.5 Kraftmeglere

Kraftmeglere kjøper ikke kraft selv, men formidler kjøp og salg av kraft på vegne av en kunde. Virksomhet som megler krever ikke omsetningskonsesjon. I mars 1999 var det registrert 21 norske megleraktører på Nord-Pool.

5.3 Statnett SF

Statnett SF har ansvaret for å bygge og drive sentralnettet. Foretaket eier store deler av sentralnettet, og er operatør for sentralnettet. Statnett SF har også systemansvaret på kort og lang sikt. Systemansvaret innebærer blant annet at de sørger for at produksjonen til enhver tid er lik forbruket av kraft i det norske systemet. Videre eier Statnett SF 50 prosent av Nord Pool ASA – den nordiske kraftbørsen. Kraftbørsen organiserer markeder for fysisk og finansiell krafthandel. Disse markedene er nærmere omtalt i kapittel 7.